

Norsk Arbeidsmandsforbund – innspill til Norgesmodell for anleggsbransjen

En Norgesmodell må ha som overordnet mål at det er de seriøse og organiserte bedriftene som blir fremtidige vinnere i konkurransen om offentlige oppdrag. Det aller viktigste tiltaket for å motvirke useriøsitet, arbeidslivskriminalitet og skjeve konkurranseforhold er høy organisasjonsgrad, og et effektivt partssamarbeid på bedriftene. Det er dette som kjennetegner den norske modellen, og det vil være vinneroppskriften for å bevare velferd og konkurransekraft også i fremtiden, uavhengig av sektor og bransje. Som en markedsaktør av betydelig størrelse må det offentlige derfor bruke sin innkjøpsmakt slik at seriøsitet, kvalitet og kompetanse fremmes. Samtidig må alle offentlige anskaffelser bidra til innovasjon, i tillegg til å fremtvinge klimavennlige og «grønne» løsninger. Norgesmodellen må sikre at arbeidslivet også i fremtiden består av ansatte i trygge, faste stillinger med høy grad av forutsigbarhet og med høy kompetanse og produktivitet.

Samtidig er det avgjørende at det settes av ressurser til å håndheve det regelverk og de bestemmelser som innføres. Dette må innebære styrking av de offentlige etater som har tilsyns og håndhevingsfunksjoner. Brudd må også sanksjoneres når de avdekkes, og reaksjonen må være tilstrekkelig kraftig til å motivere til å unngå gjentakelse. I tillegg til myndighetskontroll må det sikres, eventuelt gjennom forsterkede regler, at tillitsvalgte og fagforeninger har tilstrekkelig innflytelse på bedriftenes etterlevelse av regelverket og at det etableres nødvendige regimer for revisjon og kontroll. En slik kombinasjon av ytre kontroll med bedriftsintern oppfølging av etterlevelsen vil etter vårt syn, være helt nødvendig for å sikre en god måloppnåelse.

Bygg- og anleggsbransjene nevnes ofte i samme åndedrag, og de har både faglige og administrative likheter. Men det er også forskjeller på de to bransjene, noe som innebærer at tiltak som kan være treffsikre i en bransje, ikke fungerer like godt i den andre. De må derfor behandles som to forskjellige bransjer også når det gjelder utarbeidelse av seriøsitetskrav.

Arbeidsmandsforbundet organiserer også i virksomheter som utfører veivedlikehold. Etter omorganiseringen av Statens Vegvesen og opprettelsen av Mesta, er slike oppgaver nå anbudsutsatt. Dette har gått på bekostning av forutsigbarhet og stabilitet i bransjen, samtidig som man har hatt et betydelig tap av kompetanse i sektoren og vi ser også at arbeidsvilkår i denne bransjen er under betydelig press. Fordi dette er løpende tjenester som foregår over tid, har utfordringene i denne bransjen mange likhetstrekk med utfordringer vi kjenner igjen fra servicebransjene. Ved innkjøp av slike tjenester er det derfor viktig å ta høyde for dette.

Norgesmodellen må derfor minst bestå av følgende punkter:

1. Forskrift om offentlige anskaffelser må styrkes slik at alle leverandører, underleverandører og underentreprenører må ha vilkår som tilsvarer landsdekkende tariffavtale på området.
2. Det må kunne stilles krav til at leverandører er bundet av tariffavtale inngått med fagforening med innstillingsrett der oppdragsgiver mener at det er hensiktsmessig.
3. Det må innhentes erklæring fra fagforening med innstillingsrett om at bedriften etterlever lover og inngåtte avtaler som følger av tariffbundethet.
4. Hovedentreprenør/leverandør må dokumentere at minst 50% av arbeidet utføres som egenproduksjon. Arbeidet skal utføres av faste ansatte i fulle stillinger (over 80%).

5. Innkjøper må tilstrebe at anbudsinnbydelsen bidrar til å fremme at arbeidet vil bli utført av ansatte i faste stillinger med høyest mulig stillingsandel.
6. Begrensing til maksimalt to ledd underleverandører i kjeden. Bortsetting av arbeid som regnes kjernevirksomhet må begrenses.
7. Det må stilles krav til at minst halvparten av arbeidstakerne som jobber på kontrakten skal være faglærte, og at man setter tallfester hvor mange av timeverkene som skal utføres av lærlinger, evt. praksiskandidater. Dette gjelder også for UL/UE.
8. Innleie av arbeidskraft må kun benyttes der særskilte behov tilsier det, og innen tillatte rammer (se høringsvar om innleie).
9. Det må dokumenteres at leverandører innbetaler minimum pålagte pensjons- og forsikringsforpliktelser.
10. Leverandører må kunne dokumentere at skatte- og avgiftsforpliktelser overholdes, og være registrert i egnet leverandørregister.
11. Alle som utfører arbeid på kontrakten må bære synlig HMS-kort der dette følger av forskrift.
12. Leverandøren må forplikte seg til å følge den til enhver tid gjeldende SHA-plan og regler for internkontroll.
13. Det må stilles krav til at alle pengeoverføringer foregår elektronisk, og at kontantbetaling ikke er tillatt.
14. Alle leverandører og UE/UL må anerkjenne retten til å være fagorganisert og retten til å drive kollektive forhandlinger. (ILO 87 og 98).
15. Tillitsvalgte i hos innkjøper må ha innsyn i lønns- og arbeidsvilkår hos leverandører og UL/UE
16. Sanksjonsmuligheter ved mislighold av kontraktsbestemmelser.
17. Adgang til å kontraktsfeste strengere kriterier.